

**ERDEI FA- ÉS CSERJÉFAJOK ELŐFORDULÁSA
MAGYARORSZÁGON**

BARTHA Dénes - MATYÁS Csaba

TARTALOM

Előszó	5
Az állományalkotó fajok és a gyakoribb elegyfajok előfordulásainak feldolgozása.....	7
Alkalmazott módszer.....	7
Az erdőgazdasági tájak	9
Az országos erdőleltár adatai	9
A ritkább fajok és a cserjefajok előfordulásainak feldolgozása.....	15
Előfordulási térképek.....	17
Mellékletek	209
Gyakoribb szinonímák	210
Jelölések.....	211
Rövidítések.....	211
Irodalom	212

Ha az erdővel szemben támasztott igényeinket a jövőben továbbá romboló módon kívánjuk kielégíteni, akkor az ölelőközösségek stabilitását meghatározó faj sokféleségnek nagyobb figyelmet kell szentelni nemcsak a természet- és környezetvédelem, hanem az erdőgazdálkodók részéről is (MATYÁS 1973).

III közreadott munkánkban ehhez a célkitűzéshez kívántunk hozzájárulni azáltal is, és cserjefajaink hazai előfordulásának részletes térképi ábrázolása révén. Az ismertetett fajok köre az őshonos fajok mellett az erdőszéli termesztésbe vont vagy spontán kivaduló nem őshonos fajakra is kiterjed. A magyar dendroflórából csupán a levonómélig bonyolult Rosa nemzetség feldolgozására nem vállalkoztunk, az a hiányt a nemzetség avatott kutatója a közeljövőben bizonyára pótolja. Néhány kritikus, a közelmúltban szétválasztott és az értékes gyakoribbiban még nem elkülönített fajt a korábbi felfogásnak megfelelően összevontan kezelünk, melyet minden esetben jelezünk. A nem őshonos fajok közül az ismertetés csak az általunk fontosabbnak vélt fajakra terjed ki.

Vállalkozásunk nem lehetett volna sikeres, ha munkánkat más intézményekben dolgozó kollégáink nem segítették volna. Köszönettel tartunk az erdőtervezési irodák, erdőfelügyelőségek és természetvé-

ELŐSZÓ

Az Erdészeti Kutató Intézetek Nemzetközi Szövetsége (IUFRO), 1893-ban Bécsben tartott alakuló ülésén az erdészeti kutatás és gyakorlat egyik súlypontos feladatáknak fogalmazták meg az erdei fafajok elterjedésének, előfordulásainak feltárását. Az erdészetileg jelentős fafajok hazai előfordulásának számbavételét és térképezését FEKETE LAJOS 1897-ben indította el. A Magyar Állam egész területére kiterjedő munka 57 fa- és cserjefaj számbavételét tűzte ki célul. BLATTNY TIBOR és számos helyi szakember közreműködésével 1913-ra készült el FEKETE LAJOS és BLATTNY TIBOR kétkötetes műve, "Az erdészeti jelentőségű fák és cserjék elterjedése a Magyar Állam területén" címmel, amely nemzetközi vonatkozásban is az erdészeti szakirodalom egyik alapvető forrásművévé vált. Német nyelvű kiadása 1914-ben látott napvilágot (BARTHA 1988).

A fa- és cserjefajok elterjedésének kutatása azóta sem vesztett időszerűségéből, sőt a korábbi indítékok új szempontokkal egészültek ki. Korunk civilizációja részéről számtalan közvetett és közvetlen hatás éri az erdei életközösségeket, amelyek faji és genetikai diverzitásukat veszélyeztetik. A sokféle környezeti hatás, az erdészeti, üdülési és más célú igénybevételek érzékeny fokmérője a faji összetétel változása; egyes fajok megritkulása, eltűnése, valamint új, agresszív fajok terjedése.

Ha az erdővel szemben támasztott igényeinket a jövőben kevésbé romboló módon kívánjuk kielégíteni, akkor az életközösségek stabilitását meghatározó faji sokféleségnek nagyobb figyelmet kell szentelni nemcsak a természet- és környezetvédelem, hanem az erdőgazdálkodók részéről is (MÁTYÁS 1979).

Itt közreadott munkánkban ehhez a célkitűzéshez kívántunk hozzájárulni erdei fa- és cserjefajaink hazai előfordulásának részletes térképi ábrázolása révén. Az ismertetett fajok köre az őshonos fajok mellett az erdészeti termesztésbe vont vagy spontán kivaduló nem őshonos fajokra is kiterjed. A magyar dendroflórából csupán a taxonómiailag bonyolult *Rosa* nemzetség feldolgozására nem vállalkoztunk, ezt a hiányt a nemzetség avatott kutatója a közeljövőben bizonyára pótolja. Néhány kritikus, a közelmúltban szétválasztott és az erdészeti gyakorlatban még nem elkülönített fajt a korábbi felfogásnak megfelelően összevontan kezeltünk, melyet minden esetben jelzünk. A nem őshonos fajok közül az ismertetés csak az általunk fontosabbnak vélt fajokra terjed ki.

Vállalkozásunk nem lehetett volna sikeres, ha munkánkat más intézményekben dolgozó kollégáink nem segítették volna. Köszönettel tartozunk az erdőtervezési irodák, erdőfelügyelőségek és természetvé-

delmi hatóságok mindazon szakembereinek, akik önzetlen módon részt vettek az adatgyűjtésben, és akiket ezen a helyen nem tudunk teljes körben, névszerint felsorolni. Hasznos segítséget kaptunk az ISÉPY ISTVÁN által gyűjtött és HORVÁTH FERENC által feldolgozott adatállomány révén is, melynek átengedéséért hálával tartozunk. A térképek számítógépes megjelenítését MÁTYÁS GÁBOR és NAGY ANDRÁS végezte, az irodalom és herbárium feldolgozásában ORLICKI JUDITra, a kötet szerkesztésében SURÁNYI ATTILÁra támaszkodtunk. Fogadják köszönetünket, miként azok is, kik valamilyen adat közlésével, észrevétel megtételével mozdították előre munkánkat.

Köszönetet mondunk lektorainknak is, akik kritikai megjegyzéseikkel, adatok kiegészítésével jobbították kéziratunkat.

Végül, de nem utolsó sorban, köszönettel tartozunk az Országos Tudományos Kutatási Alapnak, amely nemcsak az adatfeldolgozás, hanem a megjelentetés pénzügyi támogatása révén is hathatós és nem nélkülözhető segítséget nyújtott.

Kiadványunk egy olyan időszakban lát napvilágot, amikor nemcsak az erdőgazdálkodás általános keretfeltételei, hanem távlati céljai, feladatai is újrafogalmazás alatt állnak. Szeretnénk remélni, hogy az erdészeti fa- és cserjefajok előfordulási térképeinek közreadása hozzájárul a faji sokféleség fontosságának megismertetéséhez, és nemcsak az erdészeknek, hanem a hazai dendroflóra és a természetvédelem iránt érdeklődőknek is hasznos segítséget nyújt. Bizunk abban, hogy a későbbiekben lesznek vállalkozók egy finomított és aktualizált változat elkészítésére.

Bár teljességre törekedtünk, a térképi ábrázolások egyes esetekben nem lehettek tökéletesek. Szívesen fogadunk minden kiegészítést, észrevételt, kritikai megjegyzést, melyet adatállományunkba beépítve, finomíthatjuk a jelenlegi előfordulások nyílvántartását és a folyamatos változásokat is nyomon követhetjük. Mindenféle jelzést az EFE Növénytani Tanszékére, 9401 Sopron Pf.132 címre kérünk.

Sopron - San Francisco, 1995 márciusában

a szerzők